

Όσιος Αθανάσιος ο Πεντασχοινίτης (10 Ιουλίου)

/ [Ορθόδοξες Προβολές](#)

Του Αρχιμανδρίτη Φωτίου Ιωακείμ

Ὁ θεοφόρος καὶ θαυματουργὸς ὁσιος Ἀθανάσιος, ὁ λαμπρὸς τοῦτος ἀστέρας στὸ νοητὸ στερέωμα τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἀνήκει σὲ μιὰ ἰδιαίτερη εὐλογημένη ὁμάδα ἀγίων. Δὲν τὸν κόσμησε τὸ μαρτυρικὸ στεφάνι, οὔτε περιβλήθηκε ἱερατικὰ καὶ διδασκαλικά ἀξιώματα, ἀλλ' οὔτε καὶ στεφανώθηκε μὲ πολυχρόνιους ἀσκητικοὺς καμάτους καὶ ἰδρῶτες τῆς μοναχικῆς πολιτείας.

Τὴ βραχυχρόνια ἐπίγεια βιοτὴ του διῆλθε κοντὰ στοὺς γονεῖς του, στὴν πτωχικὴ

οίκία του, τηρῶντας μὲ ἀκρίβεια, ταπεινὰ καὶ εὐλαβικά, τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου! Στὴν ἴδια κατηγορία ἀνήκει καὶ ἓνας ἄλλος μέγας ἅγιος τῆς κατὰ Κύπρον Ἐκκλησίας, ὁ ὅσιος Ἰωάννης ὁ Λαμπαδιστής, ἡ ἀγγελικὴ ζωὴ τοῦ ὁποίου ἔχει νὰ παρουσιάσει πολλές ὁμοιότητες πρὸς τὸν ἐδῶ ἐγκωμιαζόμενο ὅσιο.

Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος καταγόταν ἀπὸ τὸ παραθαλάσσιο χωριὸ τοῦ Πεντασχοίνου¹. Τὸ χωριὸ αὐτό, ποὺ βρίσκεται σήμερα ἐρειπωμένο περὶ τὰ 6 χλμ. νότια τοῦ χωριοῦ Ἅγιος Θεόδωρος τῆς ἐπαρχίας Λάρνακας, ἄκμαζε —σύμφωνα μὲ τὶς ὑπάρχουσες μαρτυρίες— ἀπὸ τοὺς ρωμαϊκοὺς ἤδη χρόνους, καὶ λειτουργοῦσε μέχρι καὶ τὸν 18ο αἰῶνα, ὁπότε καὶ ἐγκαταλείφθηκε². Ἐδῶ λοιπὸν γεννήθηκε καὶ ἀνατράφηκε ὁ ὅσιος, ἐδῶ καὶ ἀγίασε, καὶ ἐδῶ τάφηκε, ἀπ’ ὅπου καὶ ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν Πεντασχοινίτης (ὀρθότερα Πεντασχινίτης).

Γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου δὲν μᾶς εἶναι γνωστὰ πολλὰ πράγματα. Τὰ λίγα, ἀλλὰ σημαντικώτατα βιογραφικὰ στοιχεῖα γι’ αὐτόν, μᾶς διέσωσε ἓνας ἄλλος ἐπίσης Κύπριος μέγας ἅγιος, ὁ ὅσιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης³, ποὺ καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἀμαθοῦντα⁴. Ἄκμασε κατὰ τὸν 7ο αἰῶνα, καὶ ἐκοιμήθη κατὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ 8ου. Ἀναδείχθηκε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐπιφανέστερους Σιναΐτες Πατέρες, καὶ διακρίθηκε γιὰ τὸν αὐστηρὸ βίον του, τὴν βαθιὰ του μόρφωση καὶ τὸ γνήσια ὀρθόδοξο φρόνημά του. Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων πνευματικῶν συγγραμμάτων του περιλαμβάνονται ὁ «Ὁδηγός», οἱ «Ἑρωταποκρίσεις» καὶ τὰ «Ψυχωφελῆ καὶ στηρικτικὰ διηγήματα»⁵. Στὸ τελευταῖο αὐτὸ ἔργο του εἶναι ποὺ ἀναφέρεται στὸν ὅσιο Ἀθανάσιο, τοῦ ὁποίου προσκύνησε ὁ ἴδιος τὸ λείψανον καὶ ἄκουσε γι’ αὐτὸν ἀπὸ τοὺς γέροντες τοῦ Πεντασχοίνου. Ὁ ὅσιος Ἀναστάσιος ἐορτάζει στὶς 21 Ἀπριλίου⁶.

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὸν ἅγιο Ἀναστάσιο, ὁ ὅσιος Ἀθανάσιος γεννήθηκε στὸ Πεντάσχοινο κατὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ 7ου αἰῶνα ἀπὸ ἐνάρετο καὶ θεοφιλὴ πατέρα. Μικρὸς ἀκόμη, ἔμεινε ὀρφανὸς ἀπὸ μητέρα, γι’ αὐτὸ καὶ ὁ πατέρας του νυμφεύθηκε ξανά⁷. Ἀπὸ τὴν παιδική του ἡλικία ὁ Ἀθανάσιος τήρησε ἄμεμπτα τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλιστα τὴν θερμὴ πίστη καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν Κύριο, τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, καθὼς καὶ τὸν σεβασμὸ καὶ τὴν ὑπακοή πρὸς τοὺς γονεῖς του. Γι’ αὐτὸ καί, μόλις εἰκοσαετῆς, εἶχε ἤδη καταστεῖ «σκεῦος ἐκλογῆς» καὶ εὐῶδες δοχεῖο τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἔνεκα λοιπὸν τῆς μεγάλης του ἀγάπης πρὸς τοὺς πτωχοὺς καὶ πονεμένους ἀδελφούς του, σκόρπιζε ἀφθονοπάροχα σ’ αὐτοὺς τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὴ συντήρηση καὶ διατροφή τους. Κάποια μέρα ἡ μητρειὰ του, σὰν ἀντιλήφθηκε τί ἔκανε ὁ νέος, τὸν κατάγγειλε στὸν πατέρα του λέγοντας: «Γνώριζε πῶς ὁ Ἀθανάσιος ὅλα τὰ ὑπάρχοντα τοῦ σπιτιοῦ, καθὼς καὶ τὶς προμήθειες στὶς ἀποθήκες μας τὰ ἔχει σκορπίσει ἐδῶ κι ἐκεῖ. Τί θὰ ἀπογίνουμε τώρα;» Τότε ὁ πατέρας του, ἀφοῦ τὸν

κάλεσε, τὸν ρώτησε ἂν ἀλήθεια ἔτσι εἶχαν τὰ πράγματα. Κι ὁ ἐλεήμων Ἀθανάσιος ἀποκρίθηκε ταπεινὰ καὶ εὐλαβικὰ στὸν πατέρα του: «Πίστεψέ με, πατέρα μου, δὲν γνωρίζω νὰ ἔχω δώσει ἄλλοῦ ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ τρόφιμά μας, παρὰ μόνο γιὰ νὰ φιλοξενήσω καὶ θρέψω τοὺς πτωχοὺς καὶ δυστυχισμένους, καθὼς ἐσὺ ὁ ἴδιος μὲ συμβούλευσες νὰ κάνω· γιατί ἀληθινὰ ἐγὼ τίποτα δὲν σκόρπισα ἄσκοπα! Ἀλλά, γιὰ νὰ μάθεις, πατέρα, πὼς τοῦτο τὸ ἔκαμα ἀκολουθώντας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἔλα καὶ ἐρεύνησε τὶς ἀποθήκες τοῦ σιταριοῦ, τοῦ κρασιοῦ καὶ τοῦ λαδιοῦ.» Καί, σὰν κατέβηκαν κι οἱ δύο τους στὴν ἀποθήκη, βρῆκαν ὅλα τὰ πιθάρια τοῦ κρασιοῦ καὶ τοῦ λαδιοῦ καὶ τὰ δοχεῖα τοῦ σιταριοῦ, μετὰ ποὺ εἶχαν δαπανηθεῖ ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιο, νὰ εἶναι πάλιν, ὡς τοῦ θαύματος, ὅλα γεμάτα μὲ τὴ Χάρη τοῦ Κυρίου!

Ὁ ὁσιος, «τελειωθείς ἐν ὀλίγῳ ἐπλήρωσε χρόνους μακροὺς» (Σοφ. Σολομ. 4, 13). Γιατὶ λίγο μετὰ τὰ εἴκοσί του χρόνια ὁ Χριστὸς ἔλαβε εἰρηνικὰ τὴν ὁσία ψυχὴ του. Δὲν παρῆλθε ὅμως πολὺς καιρὸς ἀπὸ τὴν κοίμησή του καί, γιὰ νὰ τὸν δοξάσει ὁ Κύριος καὶ στὴ γῆ, ἄρχισε νὰ ἐνεργεῖ, μὲ τὴ μεσιτεία τοῦ Ἀθανασίου, ποικίλα θαύματα. Ὡς πρῶτο θαυμαστὸ σημεῖο «ὁ ἐνδοξαζόμενος ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ» Θεὸς τέλεσε τὸ ἑξῆς:

Κάποιο πλοῖο, ποὺ ταξίδευε στὴ θάλασσα κοντὰ στὸ Πεντάσχοινο, κινδύνευε ἀπὸ τὴν ἄγρια θαλασσοταραχὴ ποὺ εἶχε ξεσπάσει, νὰ βυθισθεῖ. Ἦτανε μέρα μεσημέρι. Ἐμφανίστηκε τότε ξαφνικὰ στοὺς ναῦτες ὁ ὁσιος, τριγυρίζοντας μέσα στὸ πλοῖο καὶ κυβερνώντας το, καὶ τὸ διέσωσε μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ὀδηγώντας το μὲ ἀσφάλεια στὸ λιμάνι τοῦ χωριοῦ του. Τὸν ἐρώτησαν τότε οἱ ναῦτες ποιὸς ἦταν, καὶ τοὺς ἀποκρίθηκε πὼς ἦταν ὁ «Ἀθανάσιος ὁ τοῦ Πεντασχοινίου» καὶ ἀμέσως ἔγινε ἀφανής!

Οἱ ναῦτες συγκινημένοι κατέβηκαν κατόπιν στοὺς χωρίους, ἔχοντας μαζί τους ἕνα ἄσκη μὲ λάδι, γιὰ νὰ τὸ προσφέρουν μὲ εὐγνωμοσύνη στοὺς ναοὺς τοῦ ἁγίου, ποὺ τοὺς εἶχε σώσει. Τότε, κατὰ θεῖα Πρόνοια, βρῆκαν στοὺς δρόμους τὸν πατέρα τοῦ ὁσίου, στοὺς ὁποῖους διηγήθηκαν τὴ θαυμαστὴ διάσωσή τους, καὶ τὸν ρώτησαν ποῦ βρισκόταν ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ποὺ τοὺς εἶχε σώσει. Ὁ θεοφιλὴς ἐκεῖνος γέροντας τοὺς διαβεβαίωσε πὺς τέτοιοι ναοὶ δὲν ὑπῆρχε στὴν περιοχὴ τους. Ἀπὸ τὴν περιγραφὴ ὅμως τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ νεαροῦ ἁγίου, ποὺ τοὺς διέσωσε, κατάλαβε πὺς ἐπρόκειτο γιὰ τὸν γιό του. Πορεύθηκαν τότε μαζί στοὺς τάφους του, καὶ ἐκεῖ ὁ ἅγιος πατέρας του τὸν ρώτησε: «Παιδί μου, Ἀθανάσιε, σὺ ἐμφανίστηκες στοὺς πλοῖς τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τοὺς ἔσωσες;» Καὶ ὁ πάντοτε ὑπάκουος Ἀθανάσιος ταπεινὰ ἀποκρίθηκε, ὡς τοῦ θαύματος, σὰν νὰ ἦταν ζωντανός: «Ναί, πατέρα μου. Ὁ Κύριος μὲ ἀπέστειλε, γιὰ νὰ μὴν πάθουνε τίποτα κακὰ στοὺς τόπους μας.» Τότε ὁ ἐνάρετος πατέρας τοῦ λέγει: «Κοιμήσου πάλιν, παιδί μου, μέχρι νὰ σὲ ἀναστήσῃ ὁ Χριστός». Ὅπως καὶ ἐγένεθ1!

Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ ὅσα μᾶς διασώζει ὁ ὁσίου Ἀναστάσιος γιὰ τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον καί, ὡς ἐπιπρόσθετο μάρτυρα τῶν γραφομένων του γι' αὐτόν, φέρει τὸν τότε Μητροπολίτη τῆς Δαμασκοῦ (δὲν ἀναφέρει δυστυχῶς τὸ ὄνομά του), ὁ ὁποῖος ἐπίσης προσκύνησε τὸν τάφον τοῦ Ἀθανασίου καὶ πληροφορήθηκε γιὰ τὴ θαυμαστὴ βιοτὴ του ἀπὸ τοὺς γεροντότερους κατοίκους τοῦ Πεντασχοίνου⁹. Τόσο μάλιστα εἶχε ἐντυπωσιασθεῖ ἀπ' ὅσα ἤκουσε, ὥστε σὲ πολλοὺς πολλὰς φορές τὰ διηγήθηκε.

Ἀργότερα, πάνω στοὺς τάφους τοῦ Ὀσίου Ἀθανασίου ἀνηγέρθη μεγαλοπρεπὴς ναὸς πρὸς τιμὴν του, ὁ ὁποῖος καὶ κατέστη πανορθόδοξον προσκύνημα γιὰ τὰ συνεχιζόμενα ἀνὰ τοὺς αἰῶνες θαύματά του.

Πρόσφατα, ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη ἤλθε νὰ ρίξει φῶς στοὺς βαθοὺς πέπλους, ποὺ σκέπαζε τὸ πρόσωπο καὶ τὸν βίον τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου, καθὼς καὶ τὴν πρῶμην ἀπόδοσιν τιμῆς σ' αὐτόν ἀπὸ τὸ ὀρθόδοξον χριστιανικὸ πλήρωμα τῆς νήσου μας. Χάριτι Θεοῦ, κατὰ τὰ ἔτη 2004-2005 διενεργήθηκε μιὰ πρώτη ἀνασκαφὴ, συντήρηση καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἀποκατάστασις τοῦ γιὰ αἰῶνες ἐρειπωμένου πιὸ πάνω ναοῦ τοῦ Ὀσίου. Ἐνδιαφέροντα σχετικὰ εὐρήματα εἶναι τὸ ἱερὸ σύνθρονον, ποὺ διασώθηκε στὴν κόγχην τοῦ Βήματος, κάποια παλαιοχριστιανικὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη στὴν τοιχοποιία, σπαράγματα τοιχογραφιῶν σὲ διάφορα σημεῖα τοῦ ναοῦ, καθὼς καὶ μεσαιωνικὲς ταφὲς καὶ σύγχρονά τους ἀγγεῖα. Ἀναμφίβολα ὅμως, τὸ σπουδαιότερον εὕρημα ἀποτελεῖ ὁ ὑπόσκαφος (ὑπόγειος) ταφικὸς θάλαμος, στοὺς μέσους περίπους τοῦ ναοῦ, ὅπου ὁδηγεῖ κλίμακα μὲ πέτρινα σκαλοπάτια. Ἐκεῖ ἀκριβῶς, στὰ ἀριστερά μας, ὅπως εἰσερχόμαστε (δηλ. στοὺς βόρειον μέρος), βρέθηκε ὁ τάφος τοῦ Ὀσίου Ἀθανασίου μέσα σὲ ἀρκοσόλιον¹⁰, ἀλλὰ δυστυχῶς συλημένος.

Ἀπέναντί του (στὰ δεξιὰ μας, δηλ. στὸ νότιο μέρος), ὑπάρχει ὁ τάφος κάποιου ἄλλου ἁγίου προσώπου (πιθανῶς τοῦ πατέρα τοῦ ὁσίου), καὶ πάλιν μέσα σὲ ἄρκοσόλιο, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ αὐτὸς συλημένος. Τὸ ὅλο ταφικὸ αὐτὸ σύμπλεγμα καλυπτόταν ἀπὸ τοιχογραφίες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες σώθηκαν μόνο λίγα σπαράγματα. Ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρουσες θὰ ἦταν ἀσφαλῶς αὐτές, γύρω ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ ὁσίου. Ἀρχαιολογικὰ ἐκεῖ τεκμήρια (ἐρυθροὶ παλαιοχριστιανικοῦ τύπου σταυροὶ στὴν ὀροφὴ ἐπάνω ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ Ὁσίου, καθὼς καὶ τὸ κάτω τμήμα ἐνεπίγραφης ἐπιτύμβιας γύψινης πλάκας) ἀνάγουν σαφῶς τὴν ἀρχικὴ φάση τοῦ ταφικοῦ αὐτοῦ θαλάμου στοὺς 7ο/8ο αἰῶνες, καὶ φαίνεται νὰ ἐπιβεβαιώνουν τὰ χρονολογικὰ γιὰ τὸν ὅσιο Ἀθανάσιο δεδομένα ἀπὸ τὸν ἅγιο Ἀναστάσιο Σιναΐτη, ὅπως ἤδη πρὶν ἀνω τὰ ἀναφέρουμε¹¹.

Στὴ θαυματουργικὴ χάρη τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου ἀναφέρεται καὶ ὁ Λεόντιος Μαχαιρᾶς, ὅταν περὶ τὸ 1458 μ.Χ. ἔγραφε: «Καὶ ὁ ἅγιος Γεώργιος ὁ Μαχαιρωμένος εἰς τὸν Ἀχλίνοντα τοπικὸς θαυματουργός. Ὁμοίως (δηλ. τοπικὸς ἅγιος θαυματουργός) ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πεντασκοινίτης, ἀπὲ τὸ Πεντάσκοινον, καὶ βρούει ἰάματα (=ἐνεργεῖ πολλὰς θεραπείας)»¹². Ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν αὐτὴν τεκμαίρεται ἔμμεσα ὅτι μέχρι καὶ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μαχαιρᾶ τὸ λείψανον τοῦ ὁσίου πρέπει νὰ βρισκόταν στὸν ναὸ του. Ἀργότερα λοιπὸν (ἐπὶ ἐνετοκρατίας ἢ καὶ τουρκοκρατίας) εἶναι ποὺ συλήθηκε ὁ τάφος τοῦ Ὁσίου καὶ ἐκλάπη τὸ λείψανόν του. Στὴν Κύπρον πάντως ποὺθενδὴ δὲν μαρτυρεῖται ὕπαρξιν τεμαχίου λειψάνου του. Ἴσως νὰ βρίσκεται ἄφθαρτο (ἢ καὶ ὀλόκληρο) σὲ κάποιο ναὸ τῆς Δύσεως¹³. Περαιτέρω, σύμφωνα μὲ ἐπικυρωμένη πληροφορία¹⁴, κατὰ τὴν δεκαετίαν τοῦ 1950 δύο ἀρχαιοκάπηλοι ἀφαίρεσαν ἀπὸ τὸν ὑπόγειον ταφικὸ θάλαμον παλαιὰ εἰκόνα τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, τὴν ὁποία φυγάδευσαν καὶ πώλησαν στὴν Ἀγγλίαν.

Ὁ περίφημος προσκυνηματικὸς ναὸς τοῦ Ὁσίου, ποὺ ἤδη πρὶν ἀνω ἀναφέραμε πῶς κτίσθηκε ἐπάνω ἀπὸ τὸν ταφικὸν τοῦ ὑπόγειου θάλαμον, καὶ ποὺ ἦταν, ὅπως συμπεραίνεται, μία τρίκλιτη βασιλική, κατέπεσε ἀπὸ σειρὰ σεισμικῶν δονήσεων, ποὺ ἔπληξαν τὸ νησί μας κατὰ τὸ 1491¹⁵. Ἡ τοπικὴ ὁμῶς παράδοση (τῆς περιοχῆς), λόγῳ ἀγνοίας τῆς μαρτυρουμένης ἀπὸ τὶς πηγὰς κατάρρευσης ἀπὸ σεισμό, συσχέτισε τὴν καταστροφὴν αὐτὴν μὲ τὴν εἰσβολὴν στὴν Κύπρον τοῦ Ριχάρδου Λεοντόκαρδου πρὸς ἐκδίκησην τοῦ τυράννου τοῦ νησιοῦ Ἰσαακίου Κομνηνοῦ (χωρὶς βέβαια νὰ ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα αὐτὰ στὴ διήγησιν)! Τὴν παράδοση αὐτὴ στηρίζαν στὴν ὕπαρξιν μέχρι πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια στὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ μεγάλης σιδερένιας σφαίρας κανονιοῦ. Εἶναι πιθανὸν νὰ κτυπήθηκε ὁ οἰκισμὸς σὲ κάποια μάχη, ἴσως κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Τούρκων τὸ 1570.

Περαιτέρω, ἐνδιαφέρουσα τυγχάνει καὶ κάποια ἄλλη παράδοση, ποὺ διασώθηκε ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ στὴ μνήμη τῶν κατοίκων τοῦ ἁγίου Θεοδώρου σχετικὰ μὲ τὴν

πανήγυρη τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου. Σύμφωνα μ' αὐτή, σὲ παλαιότερους χρόνους, κατὰ τὴ Δευτέρα τοῦ Πάσχα, ὁπότε οἱ κάτοικοι τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου λειτουργοῦσαν στὸν ναὸ τοῦ Ὁσίου Ἀθανασίου, ἐρχόταν τὸ πρῶν μιὰ αἶγα, φέρνοντας μαζί της ἕνα κατσικάκι, ὡς προσφορὰ στὸν ἅγιο, τὸ ὁποῖο ἔσφαζαν οἱ χωριανοὶ καὶ ἔτρωγαν στὴν χαρὰ τῆς πανήγυρης. Ἐδειχναν μάλιστα κοντὰ στὸν ναὸ καὶ τὴν πέτρα, στὴν ὁποία ἐρχόταν ἡ αἶγα μὲ τὸ κατσικάκι της. Μιὰ χρονιὰ ὅμως, πάνω στὴ μέθη τους, οἱ πανηγυριστὲς ἔσφαξαν καὶ τὴν αἶγα, καὶ ἀπὸ τότε σταμάτησε νὰ συμβαίνει τὸ θαυμαστὸ τοῦτο γεγονός¹⁶.

Ἡ τιμὴ τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου εἶχε μεγάλη διάδοση καθόλη τὴ φιλόγιο Κύπρο, καθὼς τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἀγιογράφησή του σὲ ὅλους σχεδὸν τοὺς ναοὺς τοῦ νησιοῦ, ἀπὸ τὸν 12ο αἰῶνα τοῦλάχιστον καὶ ἐξῆς¹⁷. Στὶς ἐν λόγω τοιχογραφίες ὁ ὁσιος ἀπεικονίζεται ὡς διάκονος, πρᾶγμα ὅμως τὸ ὁποῖο δὲν μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸν ὁσιο Ἀναστάσιο στὰ ὅσα μᾶς ἀναφέρει γι' αὐτόν, ὅπως ἤδη πρὶν πάνω τὰ ἐκθέσαμε. Ταπεινὰ φρονοῦμε πὼς ὁ ὁσιος ἦταν ἴσως ἀναγνώστης ἢ εἶχε κάποια ὑπηρεσία στὸν ναό. Εἶναι ἐπίσης ἐξίσου πιθανὸν ἡ τέτοια παράστασή του νὰ συμβολίζει τὴν ἀφιέρωσή του στὸν Θεὸ καὶ τὴν διακονία του στὸν πλησίον¹⁸. Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ἐξάλλου καὶ τὴ μικρὴ ἡλικία, κατὰ τὴν ὁποία ἐκοιμήθη ὁ ἅγιος (λίγο μετὰ τὰ εἴκοσί του χρόνια), ποὺ δὲν ἐπέτρεπε, σύμφωνα μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες, νὰ ἦταν διάκονος¹⁹.

Ἡ καθαυτὴ ἀρχικὴ ἡμέρα μνήμης τοῦ ὁσίου δὲν μᾶς εἶναι σήμερα γνωστή, ἀλλὰ πρόσφατα, μὲ τὴν εὐλογία τοῦ τότε ἐγκλωρίου Ἐπισκόπου²⁰ Κιτίου κ.κ. Χρυστοστόμου, καὶ κατόπιν σχετικῆς εἰσηγήσεώς του στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, καθιερώθηκε ὡς ἡμέρα ἑορτασμοῦ τοῦ ἡ 10ῃ Ἰουλίου.

Νὰ λοιπόν, ἀκόμη ἕνα πρότυπο ζωῆς, ἕνας λαμπρὸς ὁδοδείκτης πρὸς τὸν οὐρανό, καὶ μάλιστα γιὰ τὴ φιλόχριστη νεολαία μας²¹. Ἐνα ὑπόδειγμα ταπείνωσης, ἀγάπης, ἀθόρυβης ἐν Χριστῷ προσφορᾶς πρὸς τὸν ποικιλότροπα δοκιμαζόμενο πλησίον μας! Ἐνα παράδειγμα σεβασμοῦ, τιμῆς καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς γονεῖς! Καί, τέλος, ἕνας ἀκόμη θερμὸς πρέσβυς πρὸς τὸν Κύριο, πρὸς τὸν ὁποῖο πλουτεῖ πολλὴ παρρησία καὶ οἰκείωση! Ἄς ἐπικαλούμεθα καὶ ἐμεῖς τὴν ἱερὴ του μεσιτεία στὶς πολυώδυνες τοῦ βίου περιστάσεις, γιὰ νὰ ἀξιωθοῦμε, μαζί του, νὰ ὑμνοῦμε Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, τὴ μία Τρισυπόστατη Θεότητα, στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν!

ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

* Τὸ ὑλικὸ τοῦ παρόντος ἄρθρου βασίζεται σὲ ἀνάλογο κείμενό μας, ποὺ περιλήφθηκε, ὡς παράρτημα, στὴν ἁσματικὴ Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Πεντασχοινίτου, ποίημα τοῦ Ὑμνογράφου Χαραλάμπους Μπούσια καὶ ἔκδοση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κιτίου (Λάρνακα, 2001) μὲ γενικὴ ἐπιμέλεια τῆς Μονῆς Σταυροβουνίου. Τὸ ἐδῶ κείμενο διαφοροποιήθηκε βασικὰ στὴν ἐνότητα, ποὺ ἀναφέρεται στὸν προσκυνηματικὸ ναὸ τοῦ Ὁσίου, καὶ διαμορφώθηκε σύμφωνα μὲ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀρχαιολογικῆς ἀνασκαφῆς ποὺ διενεργήθηκε ἐκεῖ ἀπὸ τὸ Τμῆμα Ἀρχαιοτήτων κατὰ τὰ ἔτη 2004-2005. Ἐκφράζω καὶ ἐντεῦθεν τὶς θερμὲς μου εὐχαριστίες πρὸς τὴν κ. Θάλεια Περαιτίτου γιὰ τὴν ἐπιμελὴ πληκτρολόγηση τοῦ παρόντος κειμένου.

1. Βλ. Menelaos N. Christodoulou and Konstantinos Konstantinides, A Complete Gazetteer of Cyprus, τόμ. Ι, Λευκωσία 1987, σσ. 973 καὶ 1326.

2. Βλ. σχετικὰ Ν. Γ. Κυριαζῆς, Τὰ χωριὰ τῆς Κύπρου, Λάρνακα, 1952, σσ. 148-149.

Θρησκευτική καὶ Ἠθική Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. 1, σ. 577· Μεγάλη Κυπριακή Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμ. 1, σ. 220 καί, G. Griveaud, Villages désertés à Chypre, (έκδ.) Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ [Μελέται καὶ Ὑπομνήματα, III], Λευκωσία 1998, σσ. 222 καὶ 453. Αὐτόθι (σ. 478) τὸ Πεντάσχοινο παρουσιάζεται νὰ λειτουργεῖ ὡς τσιφλίκι μὲ 11 ἐργάτες κατοίκους, σύμφωνα μὲ μία καταγραφὴ τῶν τσιφλικιῶν τῆς Κύπρου τοῦ ἔτους 1881.

3. Σχετικὴ γιὰ τὸν ὅσιο Ἀναστάσιο βιβλιογραφία βλ. στό: Κύπρια Μηνაῖα, (έκδ.) Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου, τόμ. ζ΄ (Μάρτιος – Ἀπρίλιος), Λευκωσία 1999, σσ. 148-149.

4. Τὴν καταγωγὴν τοῦ μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος ὁ ὅσιος Ἀναστάσιος στὸ ἔργο τοῦ Ψυχωφελῆ καὶ στηρικτικὰ διηγήματα, ἡ συνολικὴ κριτικὴ ἔκδοσι τοῦ ὁποῖου ἀναμένεται στὸ ἐγγὺς μέλλον. Στὸν κώδ. Vatic. Gr. 2592, ποὺ βρίσκεται στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Βατικανοῦ καὶ πού, μεταξὺ ἄλλων, περιλαμβάνει καὶ ἔργα τοῦ ὁσίου Ἀναστασίου, στὸ φ. 135ν, ἀναφράγει ὁ ὅσιος Ἀναστάσιος: «ἐν τῇ ἐμῇ πατρίδι Ἀμαθοῦντι». Σημειώνουμε ἐδῶ πῶς, ὅπως ὁ ἴδιος ἀναφέρει σὲ συνάρτησι μὲ τὸν ὅσιο Ἀθανάσιον, τὸ Πεντάσχοινο, κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τοῦλάχιστον (7ος-8ος αἰ.), ὑπαγόταν στὴ διοικητικὴ περιφέρεια τῆς Ἀμαθοῦντος.

5. Γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ ὁσίου Ἀναστασίου κλασικὴ παραμένει ἡ μελέτη τοῦ Γάλλου καθηγητῆ στὴ Σορβὼννη Bernard Flusin, «Démonset Sarasins», Travauxet Mémoires, 11 (1991), σσ. 381-409, ὅπου, μεταξὺ ἄλλων, τεκμηριώνεται ἡ πατρότητα τῶν ἐν λόγῳ ἔργων, καθὼς καὶ ἡ κυπριακὴ καταγωγὴ τοῦ ὁσίου Ἀναστασίου. Ἡ ὡς ἄνω (βλ. προηγ. σημ.) ἀναμενόμενη κριτικὴ ἔκδοσι τοῦ ἔργου τοῦ «Ψυχωφελῆ καὶ στηρικτικὰ διηγήματα» ἐτοιμάστηκε ἀκριβῶς κάτω ἀπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ κ. Flusin, ἀπὸ τὸν André Binggeli.

6. Πλήρης ἁσματικὴ Ἀκολουθία τοῦ, ποίημα τοῦ Ὑμνογράφου ἀρχιμανδρίτου Ἀθανασίου Σιμωνοπετρίτου, δημοσιεύθηκε στὰ Κύπρια Μηναῖα, ὅπ. ἀν. (ἐπισημ. 3), σσ. 139-147.

7. Στὸ πρωτότυπο ἀρχαῖο σχετικὸ κείμενο, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ δημοσιεύσαμε στὴν πιὸ πάνω Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου, σ. 65, ὁ πατέρας τοῦ χαρακτηρίζεται ὡς «πρεσβύτερος», ἀλλ’ ἡ ἱερατικὴ του ιδιότητα ἐδῶ ἀποκλείεται, ἔνεκα τῆς δευτερογαμίας του, ἡ ὁποία ἀνέκαθεν ἀπαγορευόταν αὐστηρὰ ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες γιὰ τοὺς κληρικούς. Τὸν ὅρο ἐδῶ πρέπει νὰ ἐρμηνεύσουμε ὡς ἡλικιωμένος, σεβάσμιος γέροντας.

8. Ἀπὸ τὴ θαυμαστὴ αὐτὴ συνομιλία τοῦ κεκοιμημένου ἤδη ὁσίου Ἀθανασίου μὲ τὸν πατέρα του, διαφαίνεται μὲ ἐνάργεια ἡ βαθιὰ πίστι καὶ ἀγία βιοτὴ τοῦ δευτέρου,

για νὰ ἐπαληθεύσει καὶ ἐδῶ τὸ εὐαγγελικὸ λόγιον «ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται» (Ματθ. 12, 33). Μόνον ἄνθρωπος μὲ μεγάλη πίστη καὶ παρρησία στὸν Θεό, θὰ ἀποτολμοῦσε τέτοια πράξη! Ὁμοίωτο γεγονός συναντοῦμε καὶ στὸν βίο τοῦ μεγάλου Πατρὸς καὶ θαυματουργοῦ Σπυρίδωνος. Ἐνῶ δηλ. ὁ ἅγιος παρευρισκόταν στὴν πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας (325 μ.Χ.), ἐκοιμήθη ἡ ἁγία θυγατέρα του Εἰρήνη, ποὺ εἶχε διέλθει τὸν βίο της μὲ παρθενία καὶ ὁσιότητα. Ὅταν λοιπὸν ἐπέστρεψε στὴν Τριμιθοῦντα ὁ ἅγιος, ἐπειδὴ κάποια γυναίκα στὸ μεταξύ εἶχε δώσει στὴν Εἰρήνη πολύτιμο χρυσὸ κόσμημα γιὰ νὰ τὸ φυλάξει καὶ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ἀνεύρει μετὰ τὴν κοίμησή της, ὁ Μέγας Σπυρίδων ἀνέστησε θαυματουργικὰ τὴν θυγατέρα του καὶ τὴ ρώτησε ποῦ εἶχε τοποθετήσῃ τὴν παρακαταθήκη. Ἀφοῦ αὐτὴ τοῦ ἀπάντησε σχετικὰ, τὴν πρόσταξε ὁ ἅγιος νὰ κοιμηθεῖ (ἀποθάνει) καὶ πάλιν μέχρι τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως, ὅπως καὶ ἔγινε! (Τὸ σχετικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν Βίο τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, ποὺ συνέταξε ὁ ἐπίσκοπος Πάφου Θεόδωρος [7ος αἰ.] βλ. στὴν κριτικὴ ἔκδοση τοῦ Paul Vanden Ven, *La Légende de S. Spyridon, évêque de Trimithonte*, Louvain 1953, §7, σσ. 34-36).

9. Ὅπως σημειώνει ὁ ὁσιος Ἀναστάσιος στὴ διήγησιν γιὰ τὸν ἅγιον Ἀθανάσιο (βλ. Ἀκολουθία, σ. 67), ὁ ἐν λόγῳ Μητροπολίτης Δαμασκοῦ εἶχε ἐπισκεφθεῖ τὸ Πεντάσχοινο καὶ προσκύνησε τὸν τάφο τοῦ ὁσίου ὀκτὼ χρόνια προηγουμένως, ἀπὸ τότε δηλ. ποὺ ἔγραφε ὁ ὁσιος Ἀναστάσιος. Σύμφωνα μὲ διάφορα ἐσωτερικὰ ἱστορικὰ τεκμήρια, τὸ ἔργο τοῦτο τῶν «Ψυχωφελῶν καὶ στηρικτικῶν διηγημάτων» ὁ Ἀναστάσιος ἔγραψε περὶ τὰ ἔτη 690-700 μ.Χ. Ἄρα περὶ τὰ 680-690 εἶναι ποὺ ὁ Μητροπολίτης αὐτὸς ἐπισκέφθηκε τὸ Πεντάσχοινο. Ἀφοῦ λοιπὸν, ὅπως ἀναφέρει στὴν ἴδια συνάφεια ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος, πληροφορήθηκε τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν ὁσιον Ἀθανάσιον ἀπὸ τοὺς γέροντες τοῦ χωριοῦ, πού, ὅπως φαίνεται ὑπῆρξαν αὐτόπτες μάρτυρες τῆς ζωῆς καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ ὁσίου στὴν παιδικὴ ἢ νεανικὴ τους ἡλικία, ἐπομένως ἡ ἐποχὴ ἀκμῆς τοῦ Ἀθανασίου πρέπει νὰ τοποθετηθῇ στὶς ἀρχὲς τοῦ 7ου αἰῶνα, καὶ ὅπωςδήποτε πρὸ τῆς πρώτης ἀραβικῆς κατὰ τῆς Κύπρου ἐπιδρομῆς (649 μ.Χ.), ὅπως σημειώνει σχετικὰ ὁ ὁσιος Ἀναστάσιος (δηλ. στὸ πρῶτο μισὸ τοῦ 7ου αἰ.).

10. Ἡ λέξις ἀρκοσόλιον (ἀπὸ τὸ λατινικὸ *arcosolium*, προερχόμενο ἀπὸ τὶς λ. *arcus*= τόξο καὶ *solium*= σορός, θήκη, τάφος) δηλώνει τοὺς τοξωτοὺς τάφους, ποὺ κατασκευάζονταν κατὰ τὴν παλαιοχριστιανικὴ-πρωτοβυζαντινὴ περίοδο. Σ' αὐτοὺς ὁ τάφος, ποὺ προεξεῖχε λίγο ἀπὸ τὸ δάπεδο, ἐπιστεγαζόταν ἀπὸ τοξωτὴ ὀροφή, δίνοντας ἔτσι ἓνα πλαστικὸ βάθος στὴν κατασκευή. Συχνὰ τὰ ἀρκοσόλια, μάλιστα αὐτὰ τῶν ἁγίων, διακοσμοῦνταν ἀπὸ ποικίλες παραστάσεις.

11. Ἀναμένεται εἰσέτι ἡ ἐπίσημη ἔκδοση τῶν πορισμάτων τῶν ἐν λόγῳ

ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν ἀπὸ τὸ Τμῆμα Ἀρχαιοτήτων Κύπρου.

12. Λεόντιος Μαχαιρᾶς, Χρονικὸν (ἔκδ. R. M. Dawkins, Oxford 1932), τόμ. I, §36, σσ. 34-36. Ἀνάλογες ἀναφορὲς γίνονται καὶ ἀπὸ τοὺς λατίνους Κυπρίους χρονογράφους τοῦ 16ου αἰ. Φλώριο Βουστρώνιο (Fl. Bustron, Historia..., ἀνατ. Θεόδ. Παπαδοπούλλου, Κυπριολογικὴ Βιβλιοθήκη, 8, Λ/σία, 1998, σ. 34) καὶ Διομήδη Στραμβάλδη (Diomedes Strambaldi, Ciprioto, Chronicha..., (ἔκδ.) René De Mas Latrie, Paris 1893, σ. 15), οἱ ὅποιοι, ἐν προκειμένῳ ἀντιγράφουν τὸν Μαχαιρᾶ.

13. Εἶναι γνωστὴ ἡ κατὰ τὸν Μεσαίωνα τακτικὴ τῶν Φράγκων-Ἑνετῶν κλπ. ἐπωνύμων παπικῶν τῆς σύλησης, διαρπαγῆς καὶ διακίνησης ἀγίων λειψάνων, καὶ πολλῶν μάλιστα ἀφθάρτων, τὰ ὅποια οἰκιοποιήθηκαν, μεταφέροντάς τα στὶς χῶρες τους (Ἰταλία, Γαλλία κ.ά.). Δὲν ἀποκλείεται στοὺς δίσεκτους ἐκείνους γιὰ τὴ μεγάλονησό μας χρόνους νὰ εἶχε τὴν ἴδια τύχη καὶ τὸ λείψανο τοῦ Πεντασχοινίτου ὁσίου (καθὼς καὶ αὐτό, ποὺ ἀπέκειτο πλησίον του, στὸ ἄλλο ἄρκοσόλιο).

14. Εὐχαριστοῦμε θερμὰ τὸν καταγόμενο ἀπὸ τὸν Ἅγιο Θεόδωρο Λάρνακας, κ. Γρηγόριο Σταύρου, τόσο γι' αὐτὴ, ὅσο καὶ γιὰ ἄλλες πληροφορίες σχετικὰ μὲ τὸν ναὸ τοῦ Ὁσίου Ἀθανασίου. Σημειώνουμε ἐδῶ ἀκόμη πῶς, τόσο γιὰ τὸ ὑπόγειο ταφικὸ σύμπλεγμα, ὅσο καὶ γιὰ τὶς σωζόμενες παραδόσεις σχετικὰ μὲ τὸν ἅγιο καὶ τὸν ναὸ του, μᾶς διηγήθηκε ἐπίσης (κατὰ τὸ 2000) ὁ (τότε ὀγδοντάχρονος) κ. Καλοζώης ἀπὸ τὸν Ἅγιο Θεόδωρο. Σύμφωνα μὲ τὸν τελευταῖο, ποὺ πρόφθασε σὲ καλὴ κατάσταση τὸν ταφικὸ θάλαμο καὶ πρὶν καταρρεύσει, πάνω ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ ὁσίου ὑπῆρχε ἐνεπίγραφη ἐπιτύμβια πλάκα μὲ ἐλληνικὴ ἐπιγραφή, ποὺ σωζόταν τότε ὀλόκληρη, καὶ ἡ ὁποία ἀναμφίβολα ταυτίζεται μὲ αὐτὴ, τῆς ὁποίας ἀνευρέθη κατὰ τὶς πρόσφατες ἀνασκαφὲς τὸ κάτω τμῆμα, ὅπως ἤδη ἀναφέραμε. Ἡ ἐπιτύμβια αὐτὴ πλάκα ἔσπασε, σύμφωνα μὲ τὸν κ. Καλοζώη, κατὰ τὴν διάρκειά της ὡς ἄνω κλοπῆς τῆς εἰκόνας τοῦ ὁσίου, καθὼς αὐτὴ βρισκόταν κρυμμένη πίσω ἀπὸ τὴν πλάκα. Στὴ συνέχεια φαίνεται ὅτι κάποιος ἀφαίρεσε καὶ τὸ ἐλλεῖπον σήμερα ἄνω τμῆμα τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτύμβιας πλάκας, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν κ. Καλοζώη πάντοτε, εἶχε συνολικὸ ὕψος περίπου δύο μέτρα (τὸ τεμάχιο ποὺ βρέθηκε εἶναι ἄρκετὰ μικρότερο, ὕψους περίπου μισοῦ μέτρου).

15. Τὴν καταστροφικὴ ἐπίδραση τῆς σειρᾶς τῶν σεισμικῶν αὐτῶν δονήσεων, ποὺ ἔγιναν στὶς 24/25 Ἀπριλίου καὶ τὴν 1η Μαΐου τοῦ 1491, περιγράφουν ἄρκετοὶ περιηγητὲς τῆς ἐποχῆς, καθὼς καὶ κυπριακὰ χρονογραφικὰ σημειώματα (σχετικὲς ἀναφορὲς βλ. στό: Eugen Oberhammer, Der Berg des Heiligen Kreuzes, Ausland 1892, σ. 407 καί, πρὸ πρόσφατα, Θεοχάρης Σταυρίδης, «Ὁ σεισμὸς τοῦ 1491 στὴν Κύπρο», Ἐπετηρίδα τοῦ Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἑρευνῶν Κύπρου, XXIV, Λευκωσία, 1998, σσ. 125-144). Εἰδικώτερα γιὰ τὴν καταστροφή τοῦ ναοῦ τοῦ Ὁσίου Ἀθανασίου στὸ Πεντάσχοινο ἔχουμε ἀναφορὰ σὲ σύγχρονο παρασελίδιο χειρόγραφο

σημείωμα τοῦ παπᾶ Ἀθανασίου Φάρη ἀπὸ τὴν (πλησιόχωρη στὸ Πεντάσχοινο) Κοφίνου στὸν κώδικα Parisinus Graecus 624, φ. 2ν: «Τὴν ἐχρονίαν αὐτᾶ´ (=1491) ἐγίνετον σεισμὸς μέγας εἰς τι (= τὴν) (ἡ) μέρα ἀπριλλίου κδ´, ἡμέρα Κυριακή, εἰπία (= ἡ ὁποία) κυριακή εἶτον (= ἦταν) τοῦ παραλύτου καὶ ἐχάλασεν ἡ Ἁγία Σοφία καὶ πολλὰς ἐκκλησίαις εἰς τὴν (= τὴν) χώρα... ἐχάλασε καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Πεντήσχην τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ Πεντησχηνίτου ἐκ βάθρου. Διὰ ἀθίμησιν (=ἐνθύμησιν) ἔγραψα ἀπριλίου κδ´ ἐχρονίας ἄνοθεν παπᾶς Ἀθανάσιος Φάρης ἀπὸ χωρίου Κοφίν(ου)» (JeanDarrouzès, «Notespourservirà l’histoiredeChypre», Κυπριακαὶ Σπουδαί, ΚΒ´ [1958], σ. 245). Εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι ἀναφέρεται ἐδῶ ἡ σχεδὸν ὅλοσχερὴς καταστροφὴ τοῦ ναοῦ («ἐκ βάθρου»), ποὺ θὰ ἄφησε τὸν ναὸ στὴν κατάστασι, ποὺ βρισκόταν πρὶν τὸ 1974, ἡ ὁποία, ὅπως πληροφορηθήκαμε, ἦταν καλύτερη ἀπὸ τὴν κατάστασίν του πρὶν τὸ 2004 (ὁπότε ἐγινε ἡ ἀνασκαφὴ καὶ ἀποκατάστασίν του).

16. Ἀντίστοιχη παράδοσι συναντοῦμε καὶ σὲ ὀρισμένα ἄλλα χωριά, γιὰ ἄλλους ἁγίους τῆς Κύπρου. Ἀνάλογο γεγονὸς (καὶ ἴσως τὸ ἀγιολογικὸ πρότυπο) συναντοῦμε στὸν Βίο τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Ἀθηνογένους, ἐπισκόπου Πηδαχθόης (BHG197-197e), ποὺ ἐορτάζει στὶς 16 Ἰουλίου, καὶ μαρτύρησε ἐπὶ Διοκλητιανοῦ. Ἐνῶ δηλαδὴ ὁδηγοῦσαν τὸν ἅγιο στὴν καταδίκη, εὐλόγησε ἕνα ἐλάφι, ποὺ εἶχε ἀναθρέψει στὴ Μονὴ του, νὰ μὴν ἀγρευθεῖ ποτὲ ἀπὸ κυνηγό, οὔτε τὸ ἴδιο, οὔτε οἱ ἀπόγονοί του, ἀλλὰ νὰ ἔρχεται κάθε χρόνο στὴ μνήμη του καὶ νὰ φέρνει ἕνα ἐλαφάκι γιὰ τοὺς πανηγυριστές, πρᾶγμα ποὺ γινόταν χάριν τοῦ ἁγίου πρὸς δόξαν Θεοῦ.

17. Βλ. σχετικὰ, A. and J. Stylianou The painted Churches of Cyprus, Nicosia, 21997 (revised edition), σσ. 88, 147, 239, 254, 273, 405. Ἄλλη τοιχογραφία του (τοῦ 13ου αἰ.) στὸν ναὸ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος τοῦ χωριοῦ Σωτήρας Ἀμμοχώστου, ποὺ δημοσιεύθηκε στὴν Ὁρθόδοξη Μαρτυρία, 71 [Φθινόπωρο 2003], εἰκόνα ἐμπροσθοφύλλου. Περαιτέρω, ἡμικατεστραμμένη τοιχογραφία του βρίσκεται στὴ βόρεια ἡμικυκλικὴ ἀψίδα τοῦ ἱεροῦ βήματος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐντὸς τῶν τοιχῶν παλαιᾶς Ἀμμοχώστου, χρονολογουμένη στὸν 15ο αἰ., μὲ ἐπιγραφὴ «ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ο ΠΕΝΤΑΣΧΟΙΝΙΟΤΗΣ ΚΗΠΡΟΥ», ἀπὸ ὅσο διακρίνεται.

18. Εἶναι ἀξιοσημεῖωτο πὼς μία φορητὴ εἰκόνα τοῦ ὁσίου (ἡ μόνη ἴσως σήμερα γνωστὴ παλαιὰ φορητὴ), τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνα, ποὺ φυλάσσεται στὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ ὁμωνύμου χωριοῦ τῆς Λάρνακας (βλ. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου, ὅπ. ἀν., σ. 7), τὸν ἀπεικονίζει ὡς λαϊκό, μὲ σταυρὸ στὸ δεξιὸ χέρι καὶ ποιμενικὴ ράβδο στὸ ἀριστερό. Κρίνοντας δὲ ἀπὸ τὴν ἐγγύτητα τοῦ χωριοῦ στὸ Πεντάσχοινο, καθὼς καὶ τὴν ὀνομαστικὴ τῆς ἐν λόγω εἰκόνας ἐπιγραφὴ («Ο ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ο ΠΕΝΤΑΣΚΗΝΗΤΗΣ»), εὐλόγα μποροῦμε νὰ εἰκάσουμε πὼς αὕτῃ

ἀντιγράφει πιθανώτατα παλαιὸ πρότυπο, προερχόμενο κατευθείαν ἀπὸ τὸν προσκυνηματικὸ τοῦ Ὁσίου ναό, καὶ ἴσως παραπέμπει στὴν πραγματικὴ ἀρχικὴ ἀπεικόνισή του.

19. Σύμφωνα μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες τῶν τοπικῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων (Νεοκαισαρείας ια΄, Καρθαγένης κα΄, ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς ιδ΄), ὁ χειροτονούμενος διάκονος πρέπει νὰ εἶναι τὸυλάχιστον 25 ἐτῶν, ὁ δὲ πρεσβύτερος 30 ἐτῶν. Κάτι ἀνάλογο παρατηρεῖται καὶ στὴν περίπτωση τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Λαμπαδιστοῦ. Παρόλο ποὺ στὸν βίο του δὲν ἀναφέρεται ὅτι ἦταν κληρικός, ἀπὸ τὸν 13ο αἰ. κ.έ. εἰκονογραφεῖται ὡς διάκονος, ἂν καὶ ἐκοιμήθη ἐπίσης σὲ ἀρκετὰ νεανικὴ ἡλικία, καὶ μάλιστα τυφλός! Στὴν περίπτωση τούτῃ τὸ γεγονὸς ἐξηγεῖται, εἴτε διότι ὡς υἱὸς ἱερέως εἶχε κάποια διακονία στὸν ναό, προτοῦ τυφλωθεῖ, εἴτε ἀπὸ τὴ θαυμαστὴ ἐμφάνισή του, μετὰ θάνατον, στὸν ἀγιογράφο, ποὺ ἀποροῦσε πῶς νὰ τὸν ἀπεικονίσει, μὲ τὸ σχῆμα νοταρίου (γραμματέως). Ἐξάλλου, δὲν ἀποκλείεται καὶ ἐδῶ ἢ τέτοια ἀπεικόνισή του νὰ εἶναι συμβολικὴ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν μεσιτευτικῆς ἰκεσίας του ὑπὲρ τῶν πιστῶν.

20. Κατὰ τὸ ἔτος 2007, μὲ τὴν ἀνασύσταση τῆς Μητροπόλεως Τριμιθοῦντος, τὸ χωριὸ Ἅγιος Θεόδωρος καὶ τὸ ὑποκείμενο σ’ αὐτὸ προσκύνημα τοῦ Ὁσίου Ἀθανασίου παραχωρήθηκε ἐκκλησιαστικὰ σ’ αὐτὴν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Κιτίου κ.κ. Χρυσόστομο, κατόπιν καὶ τῆς σχετικῆς ἐγκρίσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου.

21. Τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦτο τοῦ ὁσίου ὡς προτύπου καὶ προστάτου τῆς χριστιανικῆς νεολαίας, τονίζεται καὶ στὴν ὠραία Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου (βλ. ἄνωτ.), ποὺ μὲ περισσὴ εὐλάβεια καὶ ἀγάπη συνέθεσε ὁ ἐνάρετος χαρισματοῦχος Ὑμνογράφος τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας, κὺρ Χαραλάμπης Μπούσιας. Ἡ Ἀκολουθία αὕτῃ, ἐκτὸς τῆς αὐτοτελοῦς ἐκδόσεώς της ἀπὸ τὴ Μητρόπολη Κιτίου, περιλήφθηκε, μὲ εὐλογία τοῦ Μητροπολίτου Κιτίου κ.κ. Χρυστοστόμου καὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σταυροβουνίου, καὶ στὰ Κύπρια Μηναῖα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, τόμ. Θ΄ (Ἰούλιος), σσ. 49-59 (στὶς σσ. 60-61 οἱ σχετικὲς Πηγὲς καὶ ἡ Βιβλιογραφία).

